

บทที่ 5

อภิปรายผลการวิจัย สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการบริจาคโลหิตของพระภิกษุ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยไม่รวมถึงสามเณร เนื่องจากมีข้อปฏิบัติตามพระวินัยที่แตกต่างกัน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความครอบคลุมวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย และได้ผ่านการพิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยแจกแบบสอบถามให้พระภิกษุตอบด้วยตนเองไปยังวัดที่ได้รับการสุ่มตัวอย่างจำนวน 2,138 ชุด ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2539 - 30 มกราคม 2540 ได้รับข้อมูลคืนจำนวน 1,671 ชุดคิดเป็นร้อยละ 76.1 โดยเป็นชุดที่สมบูรณ์ 1,578 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ (Statistical Package for the Social Science) ศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรอิสระได้แก่ อายุ น้ำหนัก โรคประจำตัว ระดับการศึกษา นิกาย สมณศักดิ์ สังฆาธิการ พรรษา การจัดกิจกรรมการบริจาคโลหิตในวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การสนับสนุนของเจ้าอาวาส การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตัวแปรตามคือความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการบริจาคโลหิตของพระภิกษุ โดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและพิสัย สำหรับการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและและค่าแตกต่างของตัวแปรตามใช้สถิติวิเคราะห์การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และไคสแควร์ (Chi Square) ซึ่งการใช้สถิติดังกล่าว มีความเหมาะสม สามารถตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย ครั้งนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบประเด็นน่าสนใจดังนี้

ลักษณะทางประชากร จากการศึกษาพบว่า พระภิกษุผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-24 ปี (ร้อยละ 33.0) อายุเฉลี่ย 32.9 ปี อายุต่ำสุด 20 ปี อายุสูงสุด 90 ปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ (34) ที่ศึกษาเรื่องการบวชในสังคมไทยพบว่า ช่วงอายุของพระภิกษุที่พบมากที่สุดอยู่ในช่วง 20-24 ปี เช่นกัน น้ำหนักอยู่ในช่วง 45-54 และ 55-64 กิโลกรัม ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 37.0 และ 36.0 ตามลำดับ) น้ำหนักเฉลี่ย 58.5 กิโลกรัม น้ำหนักต่ำสุด 30 กิโลกรัม น้ำหนักสูงสุด 167 กิโลกรัม อาศัยอยู่ในวัดในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นในมากที่สุด (ร้อยละ 48.5) รองลงมาเป็นชั้นกลาง และชั้นนอก (ร้อยละ 37.3 และ 14.2 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุที่มีระยะเวลาบวชนับได้เป็นพรรษา (ร้อยละ 80.6) อายุพรรษาเฉลี่ย 9.48 พรรษา ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 88.4) การศึกษาสายสามัญ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 40.0) การศึกษาสายปริยัติธรรม แผนกธรรม

ส่วนใหญ่จบมัธยมศึกษา (ร้อยละ 57.0) การศึกษาสายปรีดิธรรมแผนกบาลีส่วนใหญ่ยังไม่ได้ศึกษา (ร้อยละ 53.3) สมณศักดิ์ส่วนใหญ่ ไม่มี (ร้อยละ 59.0) ส่วนพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์นั้นจะได้รับสมณศักดิ์จากวุฒิทางปรีดิธรรมคือสอบได้ตั้งแต่เปรียญธรรม 3 ประโยคขึ้นไป สังฆาธิการ พบว่ามีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 5.0) โดยตำแหน่งที่มีนี้ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับวัด คือเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส

การจัดกิจกรรมการบริจาคโลหิตในวัดพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีการจัดกิจกรรม (ร้อยละ 81.5) โดยถ้าหากมีการจัดกิจกรรม พระภิกษุส่วนใหญ่ตอบว่า ยินดีเข้าร่วมกิจกรรม (ร้อยละ 61.4)

ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของพระภิกษุพบว่า มีค่าเฉลี่ยตอบถูกต้อง 6.46 ข้อจาก 11 ข้อ โดยข้อที่ตอบถูกต้องจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโดยตรง (เชิงปฏิบัติ) โดยมีพระภิกษุที่ตอบถูกต้องสูงสุด (น้อยกว่าร้อยละ 60) ได้แก่ ระยะเวลาในการบริจาคโลหิตแต่ละครั้ง, สถานที่บริจาคโลหิตได้ และปริมาณโลหิตที่บริจาคได้ในแต่ละครั้ง (ร้อยละ 58.8 58.2 และ 57.4 ตามลำดับ) โดยพระภิกษุที่มีประสบการณ์ในการบริจาคโลหิตจะสามารถบอกเล่าความรู้เหล่านี้ได้ ส่วนเรื่องที่พระภิกษุตอบได้น้อยที่สุดเป็นความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตในเชิงเทคนิคมากกว่าการได้ปฏิบัติจริง ได้แก่ ระยะเวลาที่ร่างกายสร้างโลหิตทดแทน, ปริมาณโลหิตในร่างกาย และการผลิตสารละลายอื่นทดแทนโลหิต (ร้อยละ 17.5 16.6 และ 11.9 ตามลำดับ) เมื่อเปรียบเทียบความรู้เป็นรายข้อระหว่างพระภิกษุที่เคยบริจาคโลหิตกับพระภิกษุที่ไม่เคยบริจาคโลหิต พบว่าส่วนใหญ่พระภิกษุที่เคยบริจาคโลหิตตอบได้ถูกต้องมากกว่า สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการบริจาคโลหิตของเยาวชนจากสถาบันการศึกษาในกรุงเทพมหานคร ของอรุณี สุภานาม (30) ในเรื่องความรู้ในเรื่องการบริจาคโลหิตแต่ละข้อว่าเยาวชนสามารถตอบได้ถูกต้องในเรื่องที่ได้ปฏิบัติโดยตรงเมื่อบริจาคโลหิต มากกว่าความรู้ในเชิงเทคนิค และเยาวชนที่เคยบริจาคโลหิตสามารถตอบคำถามในเรื่องความรู้ได้ถูกต้องมากกว่าเยาวชนที่ไม่เคยบริจาคโลหิต เมื่อทดสอบความแตกต่างเกี่ยวกับค่าเฉลี่ย ความรู้ เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของพระภิกษุตามเขตพื้นที่ในเขตกรุงเทพชั้นใน ชั้นกลางและชั้นนอกพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.05$)

ทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของพระภิกษุ ในภาพรวมเมื่อจัดกลุ่มของทัศนคติของพระภิกษุพบว่าส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 64.4) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า ทัศนคติเชิงบวกในเรื่องการบริจาคโลหิตถือว่าการให้ทานอย่างหนึ่ง มีพระภิกษุตอบเห็นด้วยมากที่สุดถึงร้อยละ 92.5 โดยทัศนคติเรื่องการให้ทานนี้ สอดคล้องกับหลักของพระพุทธศาสนาที่พระภิกษุถือปฏิบัติในหัวข้อธรรมในเรื่องของบุญกิริยาวัตถุ 3 ซึ่งมีการให้ทานเป็นพื้นฐาน (35) ส่วนทัศนคติเชิงลบข้อที่มีผู้ตอบเด่นชัดคือ โโลหิตซื้อขายกันได้ พบว่า มีผู้ตอบไม่เห็นด้วยร้อยละ 48.8 ซึ่งต่อเนื่องจากทัศนคติหัวข้อของการให้ทาน และสอดคล้องกับนโยบายขององค์การอนามัยโลก (36) ที่ได้เสนอกลไกในการแสวงหากลุ่มผู้บริจาคโลหิตที่มีความเสี่ยงต่ำ ข้อหนึ่งคือ มุ่งสรรหาผู้บริจาคโลหิตที่ไม่หวังสิ่งตอบแทน (Voluntary nonremunerated or Unpaid donors) และผลของการสอบถามในเรื่องของสิ่งตอบแทน

ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 52.1) ตอบว่าไม่ควรมีด้วยเหตุผลเดียวกันคือเป็นเรื่องของการบริจาคและทำบุญทำกุศล เมื่อเปรียบเทียบกับทัศนคติในกลุ่มของเยาวชน จากการศึกษาของอรุณี สุภนาม พบว่าทัศนคติเชิงบวกที่เห็นด้วยมากที่สุดในกลุ่มพระภิกษุและกลุ่มเยาวชนแตกต่างกัน โดยทัศนคติที่เยาวชนเห็นด้วยมากที่สุดได้แก่ กลัวเจ็บเพียงนิดทำให้พลาดโอกาสช่วยชีวิตผู้ป่วย และเมื่อศึกษาไปถึงเหตุผลในการไม่บริจาคโลหิตของเยาวชนพบว่ามีความกลัวมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติที่มากที่สุดของกลุ่มเยาวชนเช่นกัน สำหรับทัศนคติเชิงลบนั้น ในเรื่องของการซื้อขายโลหิตพบว่าเยาวชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยเช่นเดียวกับพระภิกษุ แต่สำหรับทัศนคติเรื่องการบริจาคโลหิตปีละ 4 ครั้งมากเกินไป และการบริจาคโลหิตมีส่วนทำให้ติดเชื้อเอชไอวีนั้น พบว่าในกลุ่มที่ไม่เคยบริจาคโลหิตมาก่อนตอบว่าไม่แน่ใจกับความเห็นนี้ เนื่องจากยังไม่เคยทดลองปฏิบัติ และในภาพรวมถึงแม้ว่าในกลุ่มพระภิกษุและกลุ่มเยาวชนจะสามารถตอบคำถามความรู้ได้ถูกต้องมากที่สุดในคำถาม 11 ข้อว่า ระยะห่างในการบริจาคโลหิตแต่ละครั้งควรห่างกันอย่างน้อย 3 เดือน (ร้อยละ 58.8 และ 58.6 ตามลำดับ) แต่ก็ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าการบริจาคโลหิตปีละ 4 ครั้งมากเกินไปหรือไม่ โดยตอบว่าไม่แน่ใจมากที่สุด (ร้อยละ 39.0 และ 38.8 ตามลำดับ) อาจเกิดจากพระภิกษุและเยาวชนยังมีความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตอยู่ในระดับต่ำ (ตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตได้ถูกต้องในแต่ละข้อน้อยกว่าร้อยละ 60 โดยเฉพาะในเรื่องของคุณสมบัติของผู้บริจาคโลหิตพื้นฐาน เช่น อายุที่สามารถบริจาคโลหิตได้ ร้อยละ 46.5, น้ำหนักที่สามารถบริจาคโลหิตได้ ร้อยละ 40.1, บุคคลที่ห้ามบริจาคโลหิต ร้อยละ 34.9 และ บุคคลที่ไม่ควรบริจาคโลหิต ร้อยละ 25.0 เป็นต้น) ดังนั้นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์นอกจากในเรื่องของการเชิญชวนให้มาบริจาคโลหิตแล้วยังควรเผยแพร่ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตที่ถูกต้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจบริจาคโลหิตของพระภิกษุ อีกด้วย และเมื่อพิจารณาถึงการรับทราบข้อมูลข่าวสารของพระภิกษุ พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 76.5 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ และเคยถูกชักชวนให้บริจาคโลหิตถึง ร้อยละ 68.4 โดยได้รับการชักชวนจากภิกษุสหธรรมิกมากที่สุดเมื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการบริจาคโลหิต พบว่าข้อเสนอแนะที่มากที่สุดคือการออกหน่วยรับบริจาคโลหิตเคลื่อนที่ในวัดหรือสถานที่ต่างๆ ในชุมชน (ร้อยละ 25.4) เพราะความสะดวกในการเดินทางของพระภิกษุซึ่งเป็นสมณเพศ ถ้ามีโอกาสดำเนินการออกหน่วยรับบริจาคโลหิตเคลื่อนที่ก็จะเป็นการใช้กลยุทธ์ในเชิงรุกที่ทำให้พระภิกษุมีโอกาสปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมที่จะบริจาคโลหิตและมีการบริจาคอย่างต่อเนื่องอีกด้วย นอกจากนี้ในส่วนที่วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ยังสามารถขยายผลก่อให้เกิดศรัทธาในหมู่ประชาชน บุคคลแวดล้อม ชักชวนกันมาบริจาคโลหิตด้วย โดยเมื่อสอบถามพระภิกษุถึงการชักชวนให้บริจาคโลหิต พบว่าเคยชักชวนผู้อื่นบริจาคโลหิตถึงร้อยละ 65.7

เมื่อทดสอบความแตกต่างของทัศนคติของพระภิกษุจากวัดในพื้นที่เขตของกรุงเทพมหานคร ชั้นใน ชั้นกลางและชั้นนอก พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

พฤติกรรมกรรมการบริจาคโลหิต พบว่าพระภิกษุไม่เคยบริจาคโลหิตร้อยละ 56.5 โดยให้เหตุผลในการไม่บริจาคจากปัญหาในเรื่องสุขภาพร่างกาย จากการเจ็บป่วย มากที่สุด (ร้อยละ 34.5) รองลงมาเป็นเรื่องของการพักผ่อนไม่เพียงพอ ไม่มีความรู้ ไม่มีเวลา กลัวติดเชื้อโรค และกลัวเข็ม กลัวเจ็บ

สำหรับพระภิกษุที่เคยบริจาคโลหิต มีร้อยละ 43.5 นั้น ถ้าคิดเฉพาะการบริจาคโลหิตในรอบปีที่ผ่านมาเพื่ออุดหนุนการบริจาคโลหิตในปัจจุบัน พบว่า บริจาคโลหิตร้อยละ 20.5 ใกล้เคียงกับอัตราการบริจาคโลหิตรวมจากพระภิกษุของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ ปี 2538 ประมาณ ร้อยละ 16.0 และเมื่อพิจารณาอัตราการเคยบริจาคโลหิตของพระภิกษุนั้นพบว่า ค่อนข้างสูง (ร้อยละ 43.5) อาจเกิดจากการที่มีการตอบกลับแบบสอบถามร้อยละ 76.1 ในส่วนของพระภิกษุที่ไม่ได้ตอบแบบสอบถามนั้นอาจมีบางส่วนที่ไม่เคยบริจาคโลหิตมาก่อน ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตจึงไม่ได้ตอบแบบสอบถามกลับคืนมา ทำให้อัตราการเคยบริจาคโลหิตในกลุ่มพระภิกษุดังกล่าวที่ตอบแบบสอบถามมานั้นสูงได้

สำหรับความสะดวกในการบริจาคของพระภิกษุพบว่ามีถึงหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 26.6) ได้รับความไม่สะดวก โดยเหตุผลที่ได้รับความไม่สะดวกในเรื่องของการมีเจ้าหน้าที่รับบริจาคโลหิตเป็นสตรีมากที่สุด (ร้อยละ 55.2) สำหรับในเรื่องของการได้รับความไม่สะดวกในด้านอื่นๆพบว่าส่วนใหญ่เกิดจากการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ บริการช้า การพูดจาไม่สุภาพ การไม่ให้ความเคารพแก่สมณเพศ เทคนิคในการเจาะไม่ดี รองลงมาตามลำดับ ผลกระทบจากการได้รับความไม่สะดวก ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.8) ของพระภิกษุ ก็ยังคงบริจาคอยู่ต่อไป แต่ถ้าสามารถพัฒนา ปรับปรุงในเรื่องของการบริการในส่วนของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะการจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับบริจาคโลหิตเป็นนุรุษเพื่อเอื้ออำนวยแก่ข้อวินัยของพระภิกษุก็จะทำให้พระภิกษุส่วนที่เหลือทั้งหมดที่ไม่บริจาคโลหิตอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 40.2) กลับมาบริจาคโลหิตซ้ำอย่างต่อเนื่องต่อไป

การชักชวนให้ผู้อื่นบริจาคโลหิตของพระภิกษุนั้นให้เหตุผลในเรื่องของการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และทำบุญทำกุศล (ร้อยละ 68.5 และ 67.9 ตามลำดับ) สอดคล้องกับการศึกษาทบทวนเรื่องแรงจูงใจและการจัดหาผู้บริจาคโลหิตของ Oswalt (25) พบว่าแรงจูงใจเชิงบวกอันดับที่หนึ่งของเหตุผลในการบริจาคโลหิตเป็นเรื่องของการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ความไม่เห็นแก่ตัว

เมื่อทดสอบความแตกต่างกันของการบริจาคโลหิตในรอบปีที่ผ่านมาเพื่ออุดหนุนการบริจาคโลหิตของพระภิกษุเปรียบเทียบกันในแต่ละเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร ชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.05$)

จากการศึกษาเรื่องความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของพระภิกษุจากวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานครนั้น จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับต่ำ มีทัศนคติอยู่ในระดับสูงและเคยบริจาคโลหิตในรอบปีที่ผ่านมาอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ จึงเห็นสมควรว่าน่าจะมีการพัฒนาความรู้ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของพระภิกษุให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้ทัศนคติที่อยู่ในระดับสูงของกลุ่มพระภิกษุนั้นเองเป็นตัวนำ จะช่วยให้มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตที่น่าพึงพอใจ

มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ นิภา มนุญปิฎ (23) ที่ได้เสนอว่า ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ หรือในที่นี้คือ พฤติกรรมการบริจาคโลหิต มีความสัมพันธ์กันได้หลายรูปแบบไม่จำเป็นต้องเป็นความสัมพันธ์ทางตรง เพียงอย่างเดียว และ Fabiani (37) กล่าวว่า การเสริมสร้างความรู้ จะช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมการปฏิบัติ ด้วยเสมอไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม โดยทางอ้อมนั้นมีทัศนคติเป็นตัวกลาง จะเห็นว่าการพัฒนาความรู้ เป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นที่จะทำให้พระภิกษุมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตที่ดี ซึ่งเป็นการ ช่วยเหลือสังคมได้อีกทางหนึ่งในฐานะที่พระภิกษุมีบทบาทที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของประชาชนไทย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษา ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการบริจาคโลหิตของพระภิกษุจากวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร สรุปตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของพระภิกษุกุ่มตัวอย่าง

พระภิกษุผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-24 ปี (ร้อยละ 33.0) น้ำหนักโดยเฉลี่ย 58.7 กิโลกรัม เป็นพระภิกษุที่มีระยะเวลาการบวช 1 พรรษาขึ้นไป (ร้อยละ 80.6) วุฒิการศึกษาสายสามัญอยู่ในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 39.7) วุฒิทางปริยัติธรรม แผนกธรรมส่วนใหญ่จบนักธรรมเอก (ร้อยละ 56.5) ส่วนแผนกบาลีพบว่าครึ่งหนึ่งยังไม่ได้ศึกษา (ร้อยละ 50.5) โดยในกลุ่มพระภิกษุที่ศึกษาแผนกบาลีแล้วพบว่าส่วนใหญ่ได้เปรียญธรรม 4-6 ประโยค (ร้อยละ 21.0) สำหรับสมณศักดิ์ พระภิกษุร้อยละ 59.0 ไม่มีสมณศักดิ์ และในกลุ่มที่มีสมณศักดิ์พบว่าส่วนใหญ่จะได้รับสมณศักดิ์การศึกษาความรู้ปริยัติธรรมระดับเปรียญธรรม 3 ประโยคขึ้นไป (ร้อยละ 87.0) พระภิกษุที่ตอบแบบสอบถามมีเพียงร้อยละ 5.0 เท่านั้นที่มีตำแหน่งทางการปกครองสงฆ์ (สังฆาธิการ) ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 88.4) ในด้านของการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีการจัดกิจกรรม (ร้อยละ 67.9) การสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของเจ้าอาวาสพบว่าพระภิกษุตอบว่าสนับสนุนและไม่ทราบ ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 44.6 และ 48.5 ตามลำดับ) และ ไม่สนับสนุนกิจกรรมเพียงร้อยละ 3.7

ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของพระภิกษุกุ่มตัวอย่าง

พระภิกษุผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องการบริจาคโลหิตได้ถูกต้องเฉลี่ย 6.46 ข้อ จาก 11 ข้อ โดยมีความรู้ที่ถูกต้องมากที่สุด (แต่ไม่เกินร้อยละ 60) ในเรื่องระยะห่างในการบริจาคโลหิตแต่ละครั้ง (ร้อยละ 58.8), สถานที่ที่รับบริจาคโลหิต (ร้อยละ 58.2) และ ปริมาณโลหิตที่สามารถบริจาคได้ในแต่ละครั้ง (ร้อยละ 57.4) และ ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตโดยตอบได้ถูกต้องน้อยมากในเรื่องปัจจุบันยังไม่สามารถผลิตสารละลายอื่นทดแทนโลหิตได้ (ร้อยละ 17.5), ปริมาณโลหิตในร่างกาย (ร้อยละ 16.2) และ ระยะเวลาการสร้างโลหิตทดแทนของร่างกายหลังจากบริจาคโลหิต (ร้อยละ 11.9)

ทัศนคติ/ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของพระภิกษุกลุ่มตัวอย่าง

ในเรื่องของทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับโลหิตและการบริจาคโลหิตของพระภิกษุพบว่า พระภิกษุส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 65 เห็นด้วยกับทัศนคติเชิงบวก 6 ข้อ โดยมี การบริจาคโลหิตถือว่าเป็นการให้ทานอย่างหนึ่ง (ร้อยละ 92.5), ทุกคนควรชวนญาติมิตรบริจาคโลหิต (ร้อยละ 79.6), การบริจาคโลหิตเป็นสิ่งที่ทุกคนควรกระทำ (ร้อยละ 76.4), กลัวเจ็บเพียงนิด พลาดช่วยชีวิตผู้ป่วย (ร้อยละ 75.8) หากสงสัยว่าติดเชื้อเอดส์ไม่ควรบริจาคโลหิต (ร้อยละ 72.0), โโลหิตของพระคุณเจ้าปลอดภัยพอที่จะบริจาค (ร้อยละ 66.7) และ การบริจาคโลหิตทำให้สุขภาพดี (ร้อยละ 65.2)

ส่วนทัศนคติในเชิงลบ พบว่า พระภิกษุไม่เห็นด้วยกับ คำถามข้อที่ว่า โโลหิตซื้อขายกันได้ (ร้อยละ 48.8) สำหรับคำถาม การบริจาคโลหิตมีส่วนทำให้ติดเชื้อเอดส์และ การบริจาคโลหิตปีละ 4 ครั้ง มากเกินไป พบว่าตอบว่าไม่แน่ใจมากที่สุด ร้อยละ 40.6 และ 39.0 ตามลำดับ

พฤติกรรม/ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตของพระภิกษุกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาพบว่าพระภิกษุกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.5) ไม่เคยบริจาคโลหิต พระภิกษุที่เคยบริจาคโลหิตมีร้อยละ 43.5 พระภิกษุครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 52.7) ทราบหมู่โลหิตของตนเอง พฤติกรรมการบริจาคโลหิตของพระภิกษุสหธรรมิก พบว่า ส่วนใหญ่มีพระภิกษุสหธรรมิกบริจาคโลหิต (ร้อยละ 73.2) โดยลักษณะของการบริจาคโลหิตของพระภิกษุสหธรรมิกครึ่งหนึ่งเป็นการบริจาคประจำทุกปี (ร้อยละ 49.0) พระภิกษุกลุ่มตัวอย่างทราบที่ตั้งของศูนย์บริการโลหิตมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.9) มีพระภิกษุส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.5) ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต โดยได้รับจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด (ร้อยละ 68.3) รองลงมาเป็นวิทยุ แผ่นป้ายโฆษณา และเอกสารแผ่นพับตามลำดับ (ร้อยละ 45.5, 31.7 และ 31.0) การได้รับการชักชวนให้บริจาคสองในสาม (ร้อยละ 68.4) เคยได้รับการชักชวนโดยการชักชวนของเพื่อน และภิกษุสหธรรมิกด้วยกันมากที่สุด (ร้อยละ 77.2) ส่วนการชักชวนผู้อื่นให้บริจาคโลหิตนั้นพระภิกษุสองในสามเคยชักชวนผู้อื่นให้บริจาคโลหิต โดยให้เหตุผลมากกว่าครึ่งหนึ่งในเรื่องของการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน, เป็นการทำบุญทำกุศล และได้ตรวจสุขภาพของตนเองด้วย (ร้อยละ 68.5, 67.9 และ 44.3) สำหรับการให้สิ่งของตอบแทนผู้บริจาคโลหิต พระภิกษุมีความเห็นใกล้เคียงกัน ทั้งในกรณีควรมี (ร้อยละ 52.1) และไม่ควรมีสิ่งของตอบแทนโดย (ร้อยละ 47.9)

สำหรับพระภิกษุที่เคยบริจาคโลหิตจำนวน 686 รูปนั้นโดยเฉลี่ยบริจาคมาแล้ว 9.5 ครั้ง โดยสถานที่ไปบริจาคประจำ ประมาณหนึ่งในสามบริจาคกับบรรดาบริจาคโลหิตเคลื่อนที่ที่วัด (ร้อยละ 32.7) โดยบุคคลที่พระภิกษุชักชวนไปด้วยเมื่อเวลาไปบริจาคโลหิตมากที่สุด คือ เพื่อน และพระภิกษุสหธรรมิก (ร้อยละ 62.5) โดยพระภิกษุที่เคยบริจาคโลหิตบริจาคในรอบปีที่ผ่านมาหนึ่งในสาม (ร้อยละ 37.3) บริจาคโลหิต 1 ครั้ง สำหรับเหตุผลที่บริจาคโลหิตครั้งแรก เป็นเหตุผลเรื่องของการช่วยเหลือชีวิตเพื่อนมนุษย์

สมัครใจ และทำบุญทำกุศล (ร้อยละ 48.6, 44.23 และ 31.6) โดยความรู้สึกในการบริจาคครั้งแรกมีความปีติสุขใจ และตื่นเต้น (ร้อยละ 35.6 และ 34.3) ส่วนอาการที่เกิดขึ้นหลังจากบริจาคโลหิตพระภิกษุครึ่งหนึ่งไม่มีอาการผิดปกติใดๆ รองลงมาคือ เจ็บบริเวณเข็มแทง (ร้อยละ 27.4)

ความสะดวกในการบริจาคโลหิตของพระภิกษุพบว่าส่วนใหญ่ได้รับความสะดวกในการบริจาคโลหิต (ร้อยละ 73.4) โดยในส่วนที่ได้รับความไม่สะดวกในการบริจาคโลหิตของพระภิกษุ มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.2) เกิดจากการเจาะเก็บโลหิตโดยใช้บุคลากรที่เป็นสตรี ทำให้ขัดกับพระวินัย รองลงมาเป็นเรื่องของการเวลา รอคอยนาน, มนุษย์สัมพันธ์ ท่าที และการพูดจาของบุคลากร และเทคนิคการเจาะเลือด (ร้อยละ 24.1, 14.6 และ 6.9) โดยความตั้งใจที่จะบริจาคในอนาคต พระภิกษุตอบว่าจะบริจาคในอนาคตมากที่สุด (ร้อยละ 79.7)

ส่วนพระภิกษุกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยบริจาคโลหิต ให้เหตุผลในเรื่องของการไม่บริจาคโลหิตจากสาเหตุสำคัญคือ ปัญหาสุขภาพ (ร้อยละ 34.5) พักผ่อนไม่เพียงพอ (ร้อยละ 29.3) ไม่มีความรู้เรื่องการบริจาคโลหิต (ร้อยละ 28.9) ไม่มีเวลา ไม่มีโอกาส (ร้อยละ 28.0) กลัวติดเชื้อโรค (ร้อยละ 27.6) กลัวเข็มกลั้วเจ็บ (ร้อยละ 25.2) โดยความตั้งใจที่จะบริจาคโลหิตในอนาคต พระภิกษุตอบว่าไม่แน่ใจว่าจะบริจาคโลหิตมากที่สุด (ร้อยละ 60.8) รองลงมา ประมาณหนึ่งในสี่ตอบว่าบริจาคโลหิต (ร้อยละ 24.5)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการบริจาคโลหิต

จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการบริจาคโลหิต คือ เคย และไม่เคยบริจาคโลหิต พบว่าแตกต่างกันตามอายุ, น้ำหนัก, จำนวนพรรษาของพระภิกษุ, ระดับการศึกษาสายสามัญ, ระดับการศึกษาสายปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี, นิกาย, สังฆาธิการ, การจัดกิจกรรมในวัด, การมีส่วนร่วมของพระภิกษุ, เจ้าอาวาสสนับสนุนกิจกรรม, การรับรู้หมู่โลหิตของตน, การมีภิกษุสหธรรมิกบริจาคโลหิต, การรู้จักสถานที่ตั้งศูนย์บริการโลหิตฯ, การได้รับการชักชวน และการชักชวนผู้อื่นให้การบริจาคโลหิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ที่ไม่แตกต่างกันคือ โรคประจำตัว, ประเภทพระภิกษุ และการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้บริจาคโลหิต

อัตราการบริจาคโลหิตของพระภิกษุกลุ่มตัวอย่าง

อัตราการบริจาคโลหิตของพระภิกษุกลุ่มตัวอย่างที่เคยบริจาคโลหิต คิดเป็นร้อยละ 43.5 ถ้าคิดการบริจาคโลหิตในรอบปีที่ผ่านมา พบว่า มีพระภิกษุบริจาคโลหิต 316 รูป คิดเป็นอัตราการบริจาคในรอบปีที่ผ่านมาของพระภิกษุกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 20.0

ข้อเสนอแนะ

1. การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต จากการศึกษา พบว่า พระภิกษุมีความรู้เกี่ยวกับโลหิตและการบริจาคโลหิตอยู่ในระดับต่ำ จึงควรเผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุตระหนักถึงความสำคัญของการบริจาคโลหิต และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตที่ถูกต้อง เนื้อหาควรมุ่งเน้นให้พระภิกษุเห็นความสำคัญเห็นประโยชน์ของการบริจาคโลหิต ทั้งต่อผู้ป่วยและสังคม โดยไม่เป็นการเกิดอันตรายต่อสุขภาพร่างกายและไม่ทำให้เกิดเชื้อโรค นอกจากนี้ยังต้องเน้นในเรื่องของคุณสมบัติที่ดีของผู้บริจาคโลหิตเพื่อให้ได้โลหิตที่มีคุณภาพเพื่อให้พระภิกษุทราบและสามารถเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตให้แก่บุคคลแวดล้อมในสังคมของพระภิกษุด้วย

2. การจัดให้มีหน่วยเคลื่อนที่รับบริจาคโลหิตในวัดหรือสถานที่ต่างๆ ในเขตชุมชนเป็นกลยุทธ์เชิงรุกที่ค่อนข้างเป็นการเอื้อประโยชน์แก่พระภิกษุได้อย่างมากเนื่องจากการดำรงสถานภาพเป็นพระภิกษุมีศีลानุวัตรมากกว่าปุถุชนทั่วไปทำให้การเดินทางเพื่อไปบริจาคโลหิตยุ่งยากกว่า

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตในสมณเพศ ควรศึกษาทั้งในพระภิกษุ และสามเณรอาจรวมไปถึงแม่ชีด้วย เพื่อให้ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับสมณเพศทั้งหมด

2. การศึกษาครั้งต่อไปควรคำนึงถึงเรื่องการให้คำปรึกษาก่อนการบริจาคโลหิตของพระภิกษุแก่บุคคลแวดล้อม อาจศึกษาในกลุ่มสมณเพศด้วยกัน ผู้ที่อาศัยอยู่ในวัด ตลอดถึงญาติโยมด้วยก็ได้